

СТАНОВИЩЕ
за дисертационен труд

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в
Област на висше образование: 1. Педагогически науки,
Професионално направление: 1.1. Теория и управление на образованието,
Научна специалност: Управление на образованието

на проф. д-р Янка Тоцева – Европейски политехнически университет

на тема: **„ФУНКЦИИ И МОНИТОРИНГ В ПРОЦЕСА НА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ
НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ“**

разработен от Румяна Тодорова Гьорева

1. Данни за дисертанта

Румяна Гьорева е завършила ПУ „Паисий Хилендарски“ с диплом за учител по химия. Има магистърска степен по образователен мениджмънт от СУ „Св. Климент Охридски“. Има богат преподавателски и мениджърски опит в образователната сфера.

2. Данни за докторантурата

Румяна Гьорева е зачислена като докторант в редовна форма на обучение в катедра „Педагогика“ на Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на 14.07.2014 г. със Заповед № 1793/14.07.2014 г. на Ректора със срок завършване на докторантурата 13.07.2017г. Положила е успешно изпитите по индивидуалния си план. На 12.04.2017г. е проведена предварителната защита в катедрата, на която дисертационният труд е оценен положително и е насочен за защита пред научно жури. Няма данни за допуснати нарушения при реализирането на докторантурата.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е разработен в обем от 190 страници текст, към които са добавени библиография и 27 приложения. Текстът е структуриран в увод, три глави и заключение. Библиографията включва общо 181 заглавия, от които 136 на кирилица и 45 на английски език.

В *увода* вниманието се насочва към необходимостта да се осигурява високо качество на образованието и неговото управление в контекста на промените настъпили у нас и в Европа през последните 25 години. На тази основа се обосновава използването на мониторинга като технология за контрол и оценка в условията на децентрализация, автономия и самоуправление на училищните организации. Изведени са шест изследователски въпроса, които според авторката се нуждаят от сериозни изследвания. Коректно са дефинирани обектът, предметът, основната теза, целта и произтичащите от нея задачи.

Представено е едно основно допускане, от което са изведени четири хипотези.

В края на *увода* са посочени етапите на изследването и методите, използвани в дисертационното изследване.

В *първа глава*, която е в обем от 40 стр. се анализират проблемите на децентрализацията в системата на училищното образование и приоритетите за законодателни промени, свързани с нея. Децентрализацията е представена в нейната тясна връзка с демокрацията и автономията на училищата. Предложени са различни интерпретации на понятието „децентрализация“. Коментирани са нейните форми и видове и се обосновава необходимостта от мониторинг за предотвратяване на негативните последици.

В т. 1.2. се прави исторически преглед на националния и международен опит в областта на децентрализацията в училищното образование. Прегледът завършва с очертаване на тенденциите и извеждане на общи изводи.

След това се преминава към анализ на проблемите, свързани с автономията и самоуправлението на училищата и главата завършва с представяне на актуалното състояние на управлението на училищата в процеса на децентрализация у нас. Визирани са редица проблеми и е направен опит да се представят насоки за преодоляването им чрез въвеждането на промените в новия Закон за предучилищното и училищното образование приет през 2015г. и влязъл в сила през 2016г.

Втора глава „Управленска технология за мониторинг“ е в обем от 70 стр. Представени са същността на мониторинга, неговите основни задачи и принципи. Направен е преглед на различни авторски позиции относно същността, обекта, целите, задачите и принципите на мониторинга.

Изказано е разбирането, че „мониторингът е форма на контролната функция на управлението“ ... с превантивен и направляващ характер (стр. 55).

Анализирана е връзката между мониторинга и управлението на качеството през призмата на концепцията за тотално управление на качеството и стандарта ISO 9001.

Изчерпателно са разписани функциите на мониторинга в управлението на училищното образование.

Представени и сравнени са добри европейски практики в областта на инспектирането и мониторинга на качеството.

В т. 2.5 е анкетното проучване на аспекта на образованието – автономията, партиципативните органи, удовлетвореността от качеството на образованието и отчетността, предпочитаните форми на контрол и мониторинга като съвременна и иновативна форма на контрол. С него е потърсено е мнението на директори, експерти, учители и родители от област Перник (336 души от 6 училища) чрез хартиена анкета, а чрез онлайн анкетиране на подобна целева група респонденти са събрани мненията на още 180 души от страната. Получените данни от двете извадки са обработени, сравнени и анализирани обстойно в обем от почти 40 стр. Те дават основания на дисертантката да направи извода, че е осъзната потребността от оценяване, мониторинг и контрол на училищното образование, но мониторингът следва да се реализира по нов начин от независим външен орган и да се използва и за целите на самооценката на училищните организации.

На базата на получените резултати от анкетното проучване и очертаните перспективи от него, на направения от дисертантката SWOT-анализ на действащата система за мониторинг и контрол в средното образование и на международния стандарт за управление на качеството ISO 9001, Румяна Гьорева предлага авторски „концептуален модел за мониторинг на средното образование“, който представя основните принципи и правила за организация на мониторингов контрол (стр. 104).

В т. 2.6.2. е изложена концепцията с нейните цели, основни принципи и подход на модела. Като се използва процесния подход в съответствие със стандарта за управление на качеството ISO 9001 са определени обекта, целта и специфичните задачи. Моделът е визуализиран на стр. 108. Четири групи процеси са включени в него: 1. свързани с планирането; 2. с управлението на ресурсите; 3. с управлението на образователно-възпитателния процес; 4. с тоталното управление на качеството.

Специално внимание е отделено на принципите, на които се основава моделът.

Авторката разработва инструментариум за провеждане на мониторинг на дейностите в училището, който включва карта за направленията, критериите и показателите и съответните доказателства; параметри за оценка при вътрешен

мониторинг; три въпросника за ученици от различните образователни етапи; въпросник за родители.

Ценен е приносът на Р. Гьорева по отношение на предложените от нея конкретизации в картата относно индикаторите с оглед спецификата на образователната институция – детска градина, начално, основно или средно училище, професионална гимназия и т.н. и въпросниците, предназначени за различните заинтересовани лица, с които се търси мнение по посока различни образователни, възпитателни или социални цели.

В края на главата се операционализират ключови аспекти на концептуалния модел по посока неговото практическо приложение

Третата глава на дисертационния труд, която е в обем от 70 стр. представя емпиричното изследване на приложимостта на авторския модел за мониторинг. В постановката на изследването са представени основните въпроси, на които ще се търси отговор, реализираните дейности, методите – количествени и качествени, емпирични и математико-статистически и не на последно място по значимост е представена извадката.

Анализът на резултатите е прецизен, коректен и добре аргументиран. Той доказва установените нива на висока значимост и измеримост на индикаторите по всички 12 критерии, които имат съизмерима тежест. Дават се доказателства, че като цяло респондентите оценяват авторския модел и индикаторите, предложени в Картата като приложими в много висока степен в училищната практика за целите на мониторинга и оценяване на училищните дейности.

В хода на анализа се правят изводи относно доказването или не на хипотезите.

Заклучението представя в синтезиран вид основните акценти от теоретичния анализ и предлага изводи и обобщения в четири посоки.

Авторефератът отразява основните аспекти на дисертационния труд и съответства на изискванията.

4. Научни приноси

Дисертационният труд има теоретико-емпиричен характер, който определя и характера на приносите, четири от които са в теоретичен план, а два имат практико-приложен смисъл. Най-ценния принос е предложеният авторски концептуален модел, конструиран на базата на теоретичен анализ и емпирични данни, събрани с анкетно проучване на мнението на широк кръг заинтересовани от училищното образование

лица. Значим теоретико-приложен принос е разработването на релевантен на целите на изследването инструментариум за проверка на нагласите към иновативни промени в системата за мониторинг в образованието. Практико-приложния принос е частично апробираният чрез емпирично изследване нов модел за мониторинг обоснован с набор от критерии, показатели и индикатори.

5. Публикации и участия в научни форуми

Дисертантката е представила списък с десет публикации по темата на дисертацията, от които две статии в български списания; две студии, издадени в чужбина, едната, от които на английски и пет доклада от участия в международни научни конференции, проведени в България.

6. Заключение

Към *силните страни* на представения дисертационен труд могат да се посочат следните:

- изборът на актуална и значима проблематика, която е разработена с много добро познаване на теоретичната база в исторически, нормативен и международен аспект;
- задълбоченият анализ на моделите за управление на българското образование и училище в исторически и нормативен план;
- осмисленият международен опит в областта на децентрализацията на образованието и системите за мониторинг на страни от Европейския съюз;
- авторският концептуален модел и разработеният на негова основа инструментариум, който е частично апробиран;
- доброто познаване на възможностите на математико-статистическите методи за обработка на данните и изключително успешното им интерпретиране пречупено през педагогическата реалност и познанията в областта на образователния мениджмънт.

Въпреки безспорните постижения на дисертантката, могат да се отправят някои *въпроси и препоръки*:

1. Във втора глава мониторингът се представя като технология за контрол на качеството (стр. 57), но и като съвременна форма на контрол (стр. 58) и не става ясно коя позиция заема авторката.

2. Във връзка с недоказването на втората хипотеза препоръчваме да се направи допълнително изследване, за да се установят причините за видимото различие в

мнението на директорите относно значимостта и приложимостта на някои от индикаторите.

3. Предложеният авторски концептуален модел е визуализиран, но работата би спечелила, ако се разпише по-подробно и се представят неговите основни елементи. Това ще улесни разбирането му и подобри обосновката за прилагането му в практиката.

В заключение може да се каже, че дисертационният труд има цялостен и завършен вид, в който е видима оригиналната авторска концепция и нейното практическо апробиране. Той притежава всички необходими качества, за да бъде присъдена на Румяна Гьорева образователната и научната степен „доктор” в област на висше образование 1. „Педагогически науки“; професионално направление 1.1. „Теория и управление на образованието“.

25.05.2017г.

Изготвил становището:

(проф. д-р Янка Тоцева)